Kostenbepalende elementen van milieueffectrapportage

Het inschatten van de kostprijs voor de opmaak van een MER, ontheffingsnota of screeningsnota gebeurt doorgaans door een inschatting van het aantal mandagen dat noodzakelijk is om het onderzoek uit te voeren.
Volgende elementen spelen hierbij een belangrijke rol:

- aard van het plan of project: Voor een aantal types projecten (bv. sommige industriële MER's) bestaat er een duidelijk beeld van de aanpak die moet gevolgd worden. Andere projecten of plannen hebben een uniek karakter en vragen hierdoor extra inspanningen op het niveau van scoping, alternatieven, methodologie e.d.m.;
- (ruimtelijke) omvang: Hoe omvangrijker een plan of project, hoe groter de geografische reikwijdte. Wanneer een groter plan/projectgebied of studiegebied moet worden onderzocht, heeft dit gevolgen voor de hoeveelheid werk. Daarnaast stijgt vaak ook het aantal betrokken partijen (bv. gemeenten);
- de omgeving waarin het plan of project wordt gepland: Kwetsbare omgevingen –zoals woon- of natuurgebied- vragen om bijzondere aandacht tijdens het onderzoek, maar geven tevens aanleiding tot bijkomende evaluaties (bv. passende beoordeling);
- complexiteit van het plan of project: Projecten of plannen met een grote complexiteit vragen niet enkel bijkomende tijd om het project/plan en zijn effecten te doorgronden, ze zijn ook gebaat bij de inzet van ervaren MER-experts. Daarnaast stijgt ook het aantal betrokken partijen;
- te verwachten milieueffecten: Het aantal en de ernst van de milieueffecten zijn in hoge mate bepalend voor het onderzoeksopzet van het MER als geheel en de toegepaste methodologieën in het bijzonder. Zo zal de noodzaak om bepaalde aspecten te modelleren een belangrijk effect hebben op de kostprijs;
- mogelijkheid tot en aantal alternatieven: Het onderzoek van alternatieven heeft vaak een belangrijke impact op de kostprijs. Niet enkel zal hierdoor de omvang van het studiegebied toenemen. Het beschrijven en afwegen van de alternatieven zijn stappen die sterk kunnen doorwegen in het budget.
- maturiteit van het project: Projecten die reeds ver waren uitgewerkt en waarover consensus bestaat onder de actoren – bv. door intensief overleg tijdens de voorfase - kennen een vlotter m.e.r.-proces dan projecten waarover nog grote onduidelijkheid bestaat of waarover de betrokken actoren het oneens zijn. Met dus een lagere kostprijs. Dit wil uiteraard niet zeggen dat een dergelijke situatie vanuit besluitvormingsstandpunt in alle gevallen ook de meest wenselijke is; er moet bijvoorbeeld ruimte kunnen blijven voor bijkomende alternatieven.
- aantal te onderzoeken disciplines: Het aantal disciplines bepaalt het aantal (erkende) MER-deskundigen die moeten worden betrokken en naast de inhoudelijke uitwerking, ook de tijd die nodig is voor intern en extern overleg;
- maatschappelijke relevantie: Projecten of plannen met een grote maatschappelijke relevantie en zichtbaarheid leiden vaak tot een groot aantal inspraakreacties, het voorstellen van bijkomende alternatieven en de nood aan toelichtingen. Hiervoor dient de nodige tijd en middelen te worden uitgetrokken;
- beschikbaarheid van voorafgaand onderzoek: Hoe meer relevant onderzoek beschikbaar is, hoe minder onderzoek dient te gebeuren tijdens het m.e.r.-proces. De vraag tot bijkomend onderzoek – bv. opgenomen in de richtlijnen, naar aanleiding van opmerkingen gemaakt tijdens de terinzagelegging van het startdocument - kan het proces bovendien sterk vertragen en de kostprijs laten oplopen. Zie in dat verband ook par. 6.3.1. Doorgaans valt het te verkiezen (zij het niet vanuit het standpunt van de kostprijs van het MER s.s.) dat het onderzoek zoveel mogelijk binnen het m.e.r.-proces zelf wordt uitgevoerd.;
- de te volgen procedure: De keuze voor een bepaalde procedure (bv. project-MER versus ontheffingsaanvraag) bepaalt of een aantal stappen (terinzagelegging, ontwerptekst-vergaderingen, …) noodzakelijk of verplicht zijn.;
- grensoverschrijdend MER: MER's met grensoverschrijdende effecten volgen een eigen - langere - procedure. Soms dient er ook een procedure doorlopen te worden in de andere regio of het buurland. Dit weegt vaak sterk door op de kostprijs.
- concurrentie: De meeste MER's worden aanbesteed via één of andere vorm waarbij concurrentie tussen verschillende aanbieders volop speelt. Courante MER's kunnen door een groot aantal aanbieders worden uitgevoerd en zijn bijgevolg relatief goedkoop. Voor bepaalde types projecten of disciplines speelt de concurrentie minder waardoor de prijs hoger is.

Dit alles geeft aan dat het inschatten van de finale kostprijs van een m.e.r. geen sinecure is. Vooral de stap van startdocument naar ontwerp-MER bevat een groot aantal onzekerheden die onder meer te wijten zijn aan de inspraak die plaatsvindt en de mate waarin elementen uit die inspraak mee opgenomen worden in de door het Team Mer geformuleerde richtlijnen. Een en ander heeft uiteraard budgettaire implicaties.

Verder zijn er mogelijk nog een aantal kosten verbonden aan de opmaak van het MER:

- projectbeheer: De opmaak van een MER is vaak complex en vraagt van de projectleider of de MER-coördinator een gedegen projectbeheer. Het uitvoeren van de nodige administratieve taken, het beleggen van overleg, het opmaken van facturen e.d.m. zijn een kostprijselement;
- reproductiekosten: Het belang van deze post is sterk afgenomen door digitalisering. Als afgedrukte exemplaren toch noodzakelijk zijn, heeft dit een impact op de kosten.

Opdrachtgevers kunnen onzekerheden in verband met de kostprijs deels ondervangen door te zorgen voor:

- een duidelijke plan/projectbeschrijving, inclusief doelstellingen en dergelijke meer;
- goed onderbouwde alternatieven;
- voldoende gedetailleerde en ontwikkelde plannen;
- vooronderzoek, vooral wanneer dit veel tijd vraagt (bv. grondwatermonitoring, verkeersmodelleringen,…) (Zoals eerder gezegd is het om andere redenen doorgaans te verkiezen dat het onderzoek zoveel mogelijk binnen het m.e.r.-proces zelf wordt uitgevoerd.);
- het nastreven van een goede verhouding tussen het gevraagde werk (naar inhoud en omvang) en het team;
- het voorzien van een realistisch budget.